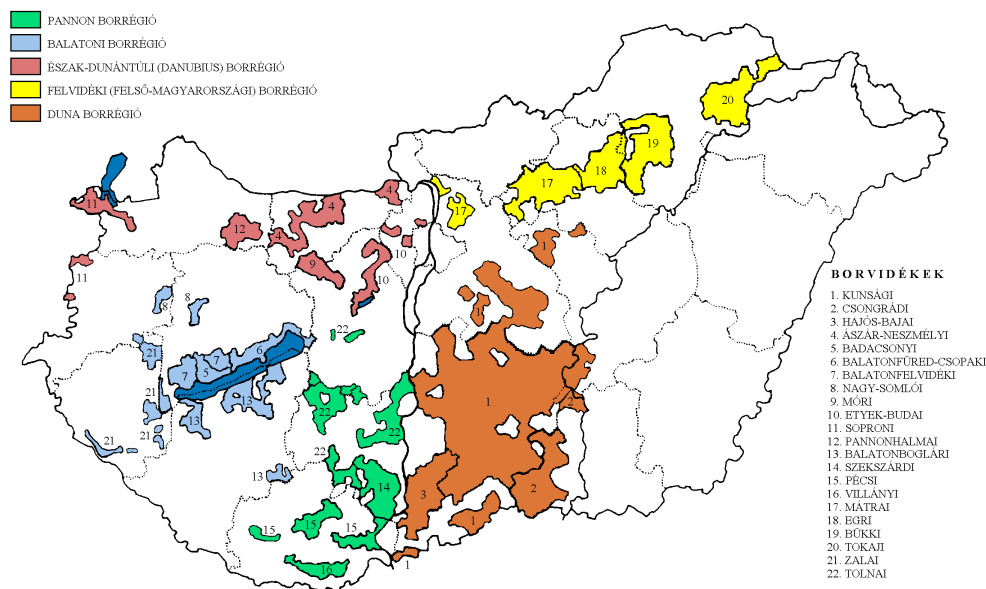

A „PANNON BORRÉGIÓ” BORÚTJAINAK ÖSSZEHASONLÍTÓ ÉRTÉKELÉSE

MÁTÉ ANDREA¹

1. A BORRÉGIÓ ÉRTELMEZÉSE

A *borrégiók* gondolatát a hazai szőlész-borász ágazat termelte ki. Az elaprózott termelői és feldolgozó kapacitások, valamint a kis területű borvidékek problémájának áthidalására jelenthet megoldást a borrégiók kialakítása. A jól megfogalmazott, és meghatározott keretek között működtetett borrégiók kellő marketing erőt adhatnak a kistermelők piacra jutásához, elősegíthetik a pinceszövetkezetek kialakítását, amelyek ez esetben a borvidékek területén is átnyúlhatnak. A borrégió megnevezés alkalmas lehet arra, hogy a nagyobb földrajzi egységhez tartozó borászatok kedvezőbb megítélésben részesüljenek, termelésük hatékonyabbá váljon (1. ábra).

1. ábra. Magyarország borvidékei és tervezett borrégiói 2006-ban (szerk. MÁTÉ A.)

(Forrás: www.hnt.hu)

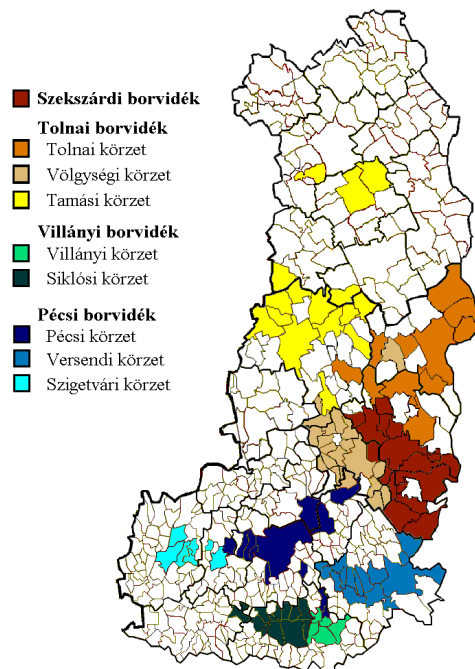
¹ főiskolai tanársegéd, PTE IGYFK Terület- és Településfejlesztési Kutatási Központ

A borrhéjio fogalma a 2004. évi XVIII. törvényben jelent meg először, amely szerint:

„Borvidéki réjio: meghatározott termőhely, a hasonló természeti adottságokkal és hagyományokkal rendelkező, vagy egymással földrajzilag egységet képező, illetve szomszédos borvidékek társulása, amelynek területéről – a borvidéki réjio szabályzatáról szóló rendelet alapján – meghatározott termőhelyről származó minőségi bor hozható forgalomba. A borvidéki réjio szabályzatát az érdekelt borvidékek együttes kezdeményezésre a földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter rendelettel adja ki.”

A borvidéki borrhéjio kialakítása jelenleg is zajlik és komoly vitákat vált ki a borász szakma berkein belül a területi lehatárolás és a megnevezés tekintetében. 2006-ra két borrhéjio sorsa tisztázódott, a Duna Borrhéjio és a Balaton Borrhéjio szabályzata készült el, és jelent meg FVM rendelet formájában. Ezek alapján a három alföldi borvidék (Kunsági, Csongrádi, Hajós–Bajai) a Duna Borrhéjiot, Balaton környéki borvidékek (Badacsonyi, Balatonfelvidéki, Balatonfüredi–Csopaki, Balatonboglári) kiegészülve a Zalai és a Nagy-Somló borvidékkel alkotják a Balaton Borrhéjiot (1. ábra).

A Dél-Dunántúlon négy borvidék – a Szekszárdi, a Tolnai, a Villányi és a Pécsi borvidék – tervezi a „Pannon borrhéjio” létrehozását és rendeletben történő szabályozását. A Pannon Borrhéjio Egyesület, mint civil szerveződés már 2003-ban létrejött, így időben levédtek a „Pannon” megnevezést a térség számára (2. ábra). Azonban a borrhéjio kialakulatlansága miatt a kifejezést egyelőre idézőjelben használom.

2. ábra. A borvidékek települései 2006-ban (szerk. Máté A.)

2. A BORTURIZMUS ÉS A BORUTAK

A bor, borkultúra, olyan vonzerő, amely egyre népszerűbb a magyar és külföldi turisták körében. A borturizmus az agroturizmus egyik speciális típusa, mely a helyi termékek (pl: borok) bemutatására és eladására épül. A turisztikai kínálat az adott termelőnél vagy borászatnál kerül kialakításra, amely borkóstolást, boreladást, és az ehhez kapcsolódó vendéglátást jelenti (SZABÓ G. 2003).

A bor, borkultúra olyan hívószó, vonzerő, amely egyre népszerűbb a turisták körében. A borvidékek kínálatának tematikus úttá szervezése biztosíthatja leghatékonyabban az értékek bemutatását és a borturizmus működtetését. A borút olyan összetett turisztikai termék, amely széleskörű élményt szolgáltat sajátos egyedi kínálatán keresztül. Akkor működtethető sikeresen, ha a résztvevők felismerik közös érdekeiket, és képesek térségben gondolkodni. A borút jellemzője, hogy helyi összefogáson alapszik, szervezett egységben működik, és szolgáltatásai minősítettek. A borút termékeinek piacra jutását közösségi marketing segíti.

A borút kialakításához, hosszú távú működtetéséhez számos feltételnek kell teljesülnie. Alapfeltétel, hogy kizárólag borvidéken belül létesüljön (ez pillanatnyilag még nem teljesül a magyar gyakorlatban), a borút bejárható legyen, és esztétikai látványértékkel bírjon. A borút garantálja a termékek és szolgáltatások minőségét, ezáltal védelmet nyújt a fogyasztó számára. Kultúrált, rendezett települési környezetet valamint megfelelő elérhetőséget biztosít. A borút célja hasonló a helyi társadalom céljaival, amelyek a helyi értékek megőrzése, védelme, a társadalom fejlődésének elősegítése, és népességmegtartó erejének növelése. A borutak igénylik a lakosság, a vállalkozók, a civil szervezetek és az önkormányzatok együttműködését, mivel gazdasági és társadalmi előnyeiket együtt fogják élvezni (SZABÓ G. 2001).

A borút széles térségi kínálatot nyújt, a fogyasztópiac házhoz érkezik, így a termékek szállítási költség nélkül, közvetlenül értékesíthetők. A borút és turisták elvárásai ösztönzően hatnak a településkép javítására, hozzájárul a térségi felzárkózáshoz, a hátrányos helyzetű kistelepülések fejlődéséhez. Ez a komplex turisztikai szolgáltatás helyben teremt új munkahelyet, ezáltal csökkenti a térség munkanélküliségét, illetve kiegészítő jövedelmet biztosít a résztvevők számára. A tevékenység hatására környezettudatos szemlélet, regionális kooperáció, és kapcsolatépítés alakul ki a helyi társadalom résztvevői között (SARKADI E. – SZABÓ G. – URBÁN A. 2000).

A borút nem egyszerűen látogatható pincék füzére, hanem olyan igény szerint alakítható, sokszínűen szervezhető mobil program váza, melyre a látogató kívánsága és érdeklődése szerint változtatva, alkalmazkodva képes egyedi élményt adni. A város, a borvidék kulturális és gasztronómiai jelentőségét tudatosítják ezek a programok a magyar és külföldi látogatókban.

A borutak három fő típusa:

- *Klasszikus borút:* Konkrét bejárható útvonal, ahol minősített borkínáló és eladóhelyek, vendéglők, szálláshelyek, valamint látnivalók, rendezvények várják a turistákat. A látogatókat információs táblák irányítják a keresett szolgáltatáshoz. Ehhez a típushoz tartozik a Villány–Siklósi, és Szekszárdi borút.
- *Tematikus borút:* A borkóstoló helyek speciális, kulturális, természeti vagy a gasztronómiai programokkal egészülnek ki. Ehhez a típushoz tartozik a Mohács–Bóly Fehérborút.
- *Nyitott borút:* Borkóstoló helyek laza hálózata. Borkóstolásra, étkezésre, és vendéglátásra felkészült egységek egy idegenforgalmi régióban. Ehhez a típushoz tartozik a Tolnai borút (SZABÓ G. 2002, 2003).

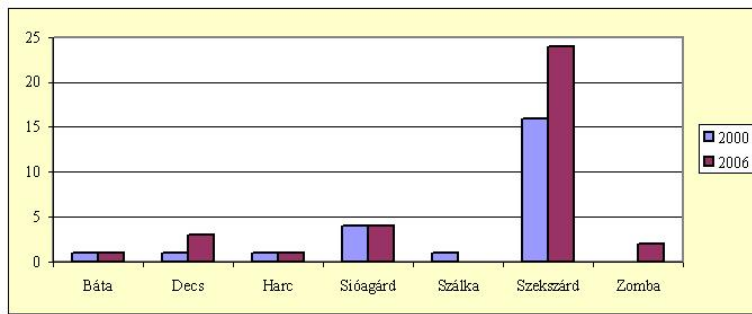
A Dél-Dunántúli Régióban hozták létre Magyarország első borútját, a Villány–Siklósi borutat 1994-ben. A Phare Előcsatlakozási Alapoknak köszönhetően 2000-ben újabb négy borút alakult meg a régióban, ezek közül három tartozik a vizsgált borvidékekhez, a Szekszárdi, a Tolnai és a Mohács–Bóly Fehérborút. A Pécs–Mecseki Borút Közhasznú Egyesület 2005-ben jött létre, amely a Pécsi borvidék Pécsi és Szigetvári körzetét öleli fel. Az első minősítéseket 2007-ben hajtották végre a borúton, amely jelentős potenciállal rendelkezik a jövőbeli bővítésekhez. A Pécs–Mecseki borút még fejlesztés alatt áll, így összehasonlító értékelést még nem lehet adni a tevékenységéről. A természeti és termelési adottságok sajátosságai miatt a Szekszárdi, a Tolnai, a Villány–Siklósi és a Mohács–Bóly Fehérborút jelentős különbséget mutat.

3. A „PANNON BORRÉGIÓ” BORÚTJAI

3.1. A Szekszárdi borút

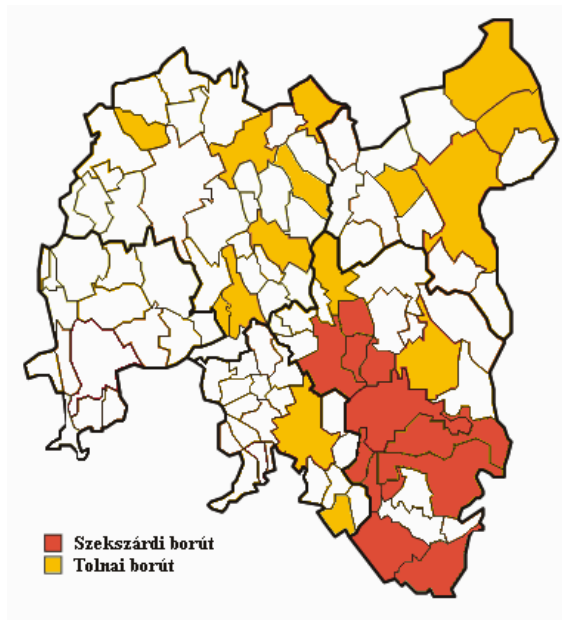
A Szekszárdi borút a klasszikus borutak közé tartozik, útvonala bejárható összefüggő egység. A borvidék 15 települése közül csak 6 rendelkezik minősített szolgáltatókkal, de emellett több település pártoló tagként vesz részt a borút működtetésében. A borút központja Szekszárd, amely a borúti szolgáltatások többségét (68%) biztosítja, ez a koncentráció 2000 és 2006 között csak tovább erősödött. Összességében az elmúlt időszakban a szolgáltatók száma 32%-kal növekedett. Hazai és nemzetközi sikereket elért borászok teszik nevéssé a borutat. Ezt az előnyt tovább erősítik az „Év borásza” címet elnyert borúti szolgáltatók (Vesztergombi Ferenc 1993, Takler Ferenc 2004). A szőlőültetvényeket apró tanyák sokasága szabdalja szét. A borút hátránya, hogy nem tud olyan pincefal-

lu örökséget felmutatni, mint a Villány–Siklói borút. Sióagárd pincesorai tudnák ezt az élményt pótolni, azonban ez az adottság még kiaknázásra vár. A pincefalvak helyett, a borút látványos borházakkal (Heimann, Takler, Vesztergombi Pince) fogadja a látogatókat (AUBERT A. 2005). A borvidék egyik kiváló borászának testvére (Heimann Ferenc) specializálódott az újonnan épített, mégis régies, archaizáló borházak építésére, kiváló munkája a borrégió más borvidékein (Wunderlich Látványpince – Villány) is elismerést arat (MÁTÉ A. 2000a, 2000b, 2002, 2006, 2007a, 2007b) (3., 4. ábra).

3. ábra. A borúti szolgáltatók száma a Szekszárdi borút településein 2000 és 2006 között
(szerk. MÁTÉ A.)

(Forrás: ANGLER K. ex verb., SZABÓ G. 2003)

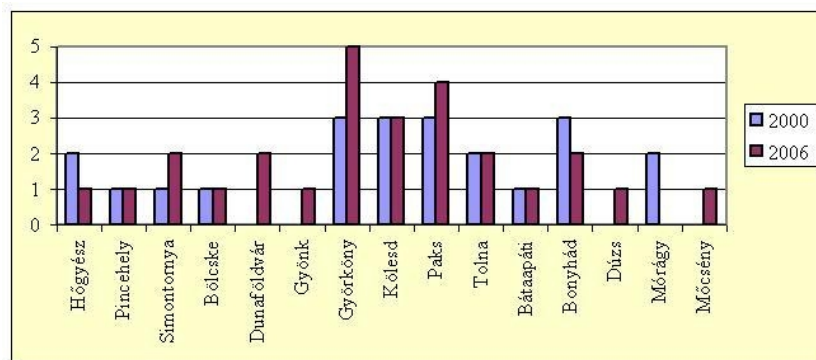

4. ábra. Minősített szolgáltatók települései Tolna megye borútjain 2006-ban
(szerk. MÁTÉ A.)

3.2. A Tolnai borút

A Tolnai borút a nyitott borutak típusába tartozik, mivel a Tolnai borvidék három körzetében szétszórta helyezkednek el a borúti állomások. Így a borvidék 48 települése közül 14 rendelkezik minősített szolgáltatókkal, azonban a településeket magába foglaló borút összefüggő útvonalként nem járható be. A borút központja Kölesden található az Apponyi kastélyban. A szolgáltatók száma 2000 és 2006 között növekedett 18%-kal, bár Kölesd mellett Györköny és Paks szerepe is megerősödött 2006-ra, valamint bővült a szolgáltató települések száma. A Tolnai borút számos pincefalu (Györköny, Paks, Bölcske, Dunaföldvár, Nagymányok) épített örökségét őrzi, amelyek a szolgáltatások fő helyszínét adhatják, azonban kihasználtságuk alacsony, állapotuk folyamatosan romlik (4., 5. ábra).

Jelen körülmények között a helyi rendezvények kapcsán történik jelentősebb vendégfogadás a pincékben (SZABÓ G. 2003). A borút termelői között nincs neves borász, aki erősíthetné a térség hírnevét. Helyettük két nagyüzem (Danubiana Bt., Eurobor Kft.) ért el jelentősebb borászati eredményeket, azonban a cégek tevékenységében a borturizmus szerény mértékben jelenik meg. A borútról hiányoznak a kis és közepes családi pincészetek (MÁTÉ A. 2000a, 2000b, 2002, 2006, 2007a, 2007b) (4., 5. ábra).

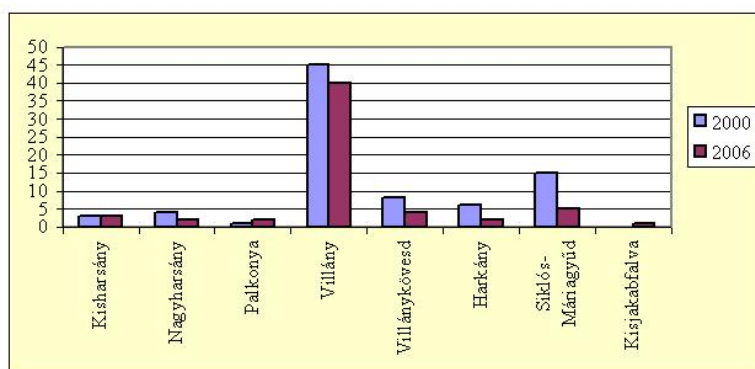
5. ábra. A borúti szolgáltatók száma a Tolnai borút településein 2000 és 2006 között (szerk.

MÁTÉ A.)

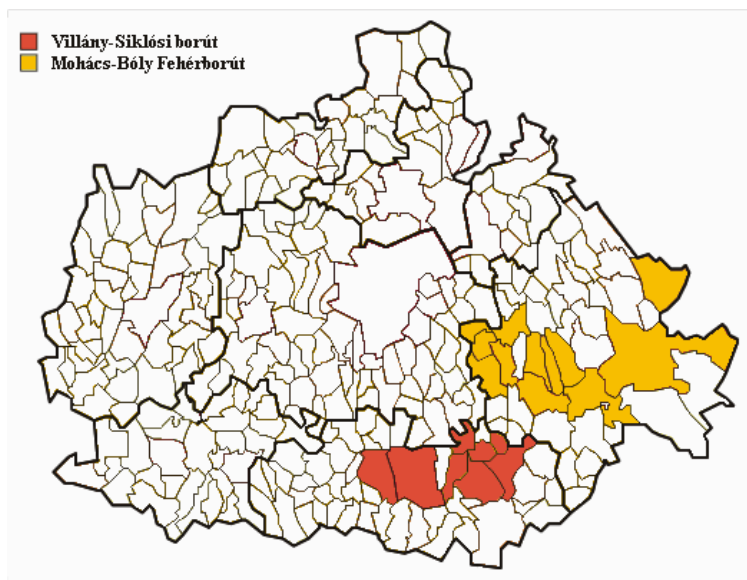
(Forrás: ANGLER K. ex verb., SZABÓ G. 2003)

3.3. A Villány–Siklói borút

A Villány–Siklói borút a klasszikus borutak közé tartozik, útvonala bejárható összefüggő egység. Elsőként jött létre hazánkban, és mintapéldája volt a Dél-Dunántúli borutaknak. A borvidék 16 települése közül 7 borvidéki és egy borvidéken kívüli település rendelkezik borúti szolgáltatókkal (SZABÓ G. 2000, 2002, 2003, MÁTÉ A. 2002). A borút központja Villány és Siklós, azonban a borúti szolgáltatások megoszlását tekintve Villány a meghatározó (68%), míg Siklós jelentősége csekély (8%). A szolgáltatók száma csökkent a borúton 2000 és 2006 között 30%-kal. A legnagyobb veszteséget Siklós szenvedte, el mivel szolgáltatóinak a száma az egyharmadára esett vissza, de Villányban, Villánykövesden, Harkányban, Nagyharsányban is kevesebb lett. A borutat szintén a hazai és nemzetközi sikereket elért borászok teszik nevéssé, és erősítik hírnevét a piacon. Ehhez az előnyhöz négy „Év borásza” címet elnyert termelő (Tiffán Ede 1991, Gere Attila 1994, Polgár Zoltán 1996, Bock József 1997) is sokban hozzájárult. Az ültetvényeket a borvidéken nem aprózzák fel szőlőhegybe épített présházak, hanem a bortermelő falvak határában pincefalvakat hoztak létre, ahol a feldolgozást és tárolást végezték. Ma ezek a műemléki védelem alatt álló pincefalvak a borturizmus legfontosabb látványosságai. A pincefalvak építményeinek korlátozott látogató és feldolgozó kapacitása miatt új látványpincék (Wunderlich Bortrezor és Látványpince, Csányi Pince), kibővített, átalakított borházak szálláskapacitással (Polgár Pince, Bock Pince) épültek és épülnek jelenleg is (6., 7. ábra).

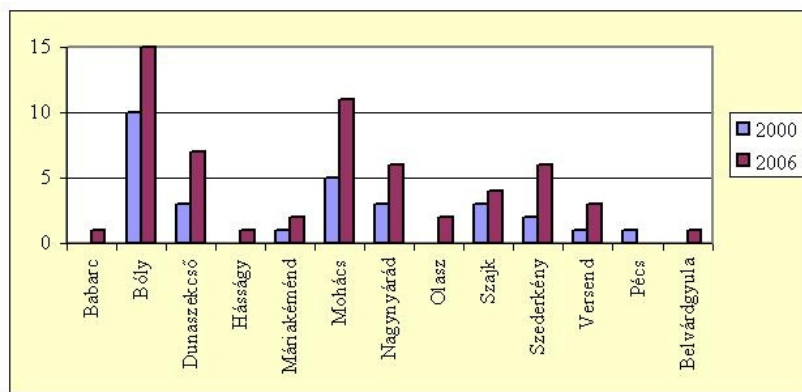
6. ábra. A borúti szolgáltatók száma a Mohács–Bóly Fehérborút településein 2000 és 2006 között (szerk. MÁTÉ A.) (Forrás: ALACKERNÉ V. K. ex verb., SZABÓ G. 2003)

7. ábra. Minősített szolgáltatók települései Baranya megye borútjain 2006-ban (szerk. MÁTÉ A.)

3.4. A Mohács–Bóly Fehérborút

A Mohács–Bóly Fehérborút a névben is jelzi, hogy a fehérborokra és a hozzá kapcsolódó rendezvényekre specializálódott, területileg pedig a Versendi körzetre koncentrálódik a Pécsi borvidékben belül. Így a borúti típusok közül a tematikus borutak kategóriájába lehet sorolni (SZABÓ G. 2000, 2002, 2003, MÁTÉ A. 2002). A borvidék 33 települése közül 11 borvidéki és 1 borvidéken kívüli település rendelkezik borúti szolgáltatókkal. A települések szolgáltatóinak a száma itt növekedett a legnagyobb mértékben 50 %-kal 2000 és 2006 között. A borút két központi településén van a legtöbb szolgáltató, Bóly a szolgáltatók 25%-ával, Mohács 18%-ával rendelkezik. Emellett a többi településen is növekedett a számuk, valamint négy új település szolgáltatói is csatlakoztak a borúthoz. A borászoknak még nem sikerült jelentős országos eredményeket elérniük, azonban a borutat a nemzetiségi sokszínűség (szerb, horvát, német), és a hozzájuk kapcsolódó népszokások, rendezvények igazán különlegessé teszi. A korábbi termelési hagyományoknak köszönhetően itt is fennmaradtak pincefalvak (Máriakéménd, Szederkény, Bóly, Nagynyárád), amelyek borturisztikai hasznosítása részben már megkezdődött (7., 8. ábra).

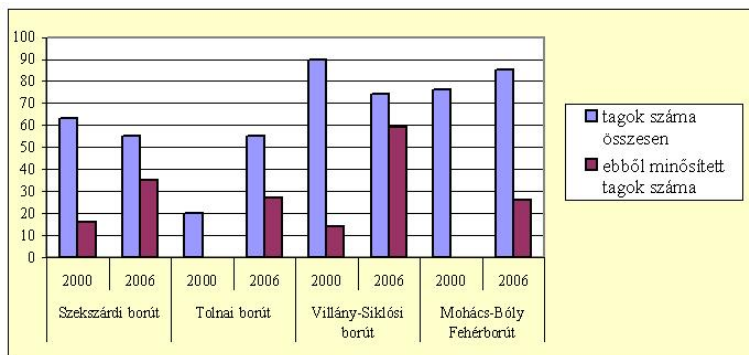

8. ábra. A borúti szolgáltatók száma a Mohács–Boly Fehérborút településein 2000 és 2006 között
(szerk. MÁTÉ A.) (Forrás: FÜRDŐS K. ex verb., SZABÓ G. 2003)

4. A „PANNON BORRÉJIO” BORÚTJAINAK ÖSSZEHA-SONLÍTÁSA

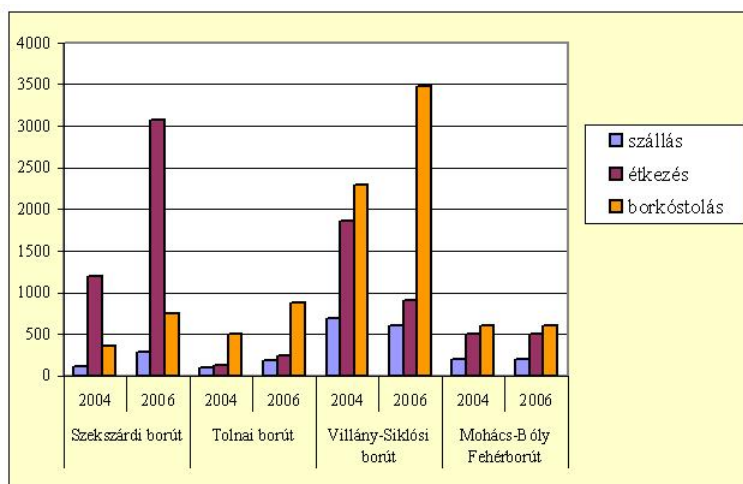
A borvidékek útjait civil szervezetek, egyesületek működtetik. A tagok, önkormányzatok tagdíjaiból, pályázati pénzekből tartják fenn magukat, amelyből csak a Villány–Siklói borút képes egy állandó alkalmazottat fenntartani. Az egyesületek pénz- és humánerőforrás hiányos működését néhány lelkes tag aktív munkája kompenzálja.

A borutak tagsága megalakulásuk óta folyamatosan bővült, 2000 és 2006 között 8 %-kal nőtt a minősített tagok száma. A legnagyobb minősített taglétszámmal, a tagok 40 %-ával a Villány–Siklói borút rendelkezik. A második legnagyobb létszám a Szekszárdi borúton van, amely még így is csak fele a Villányinak. A Tolnai borút 2000-ben a legkisebb borútnak számított, bár 2006-ra javult a helyzet, de még mindig elmarad a Mohács–Bolyi borút létszámától. A borutak tagsága azonban jelentős változáson ment keresztül, a minősített tagok száma a négyszeresére növekedett, így jelentősen csökkent a még nem minősített tagok létszáma, de a pártoló tagok mennyisége továbbra is fontos maradt (9. ábra).

9. ábra. A borutak tagsága 2000 és 2006 között (db) (szerk. MÁTÉ A.)
 (Forrás: Borúti menedzserek)

A taglétszám mellett a borút szolgáltatói kapacitása is bővült. 2004 és 2006 között a szállások férőhelye 13%-kal, az étkezési lehetőségek 22%-kal emelkedtek. Legnagyobb mértékben a borkóstolási lehetőségek növekedtek 45%-kal. A kapacitások borvidéki megoszlása jelentős különbséget mutat. A Mohács–Bóly Fehérborút kapacitása az adatok szerint nem változott az elmúlt két évben. A Tolnai borvidéken enyhe növekedés ment végbe mindhárom szolgáltatás típusnál, a legjelentősebb növekedés a borkóstolási lehetőségeknél következett be (40%). A Szekszárdi borúton az étkezési lehetőségek bővültek a legjelentősebben, csaknem 2,5-szeresére. A Villány–Siklósi borúton az adatok szerint az étkezési lehetőségek a felére csökkentek, viszont a borkóstolási helyek 30%-kal növekedtek (10. ábra).

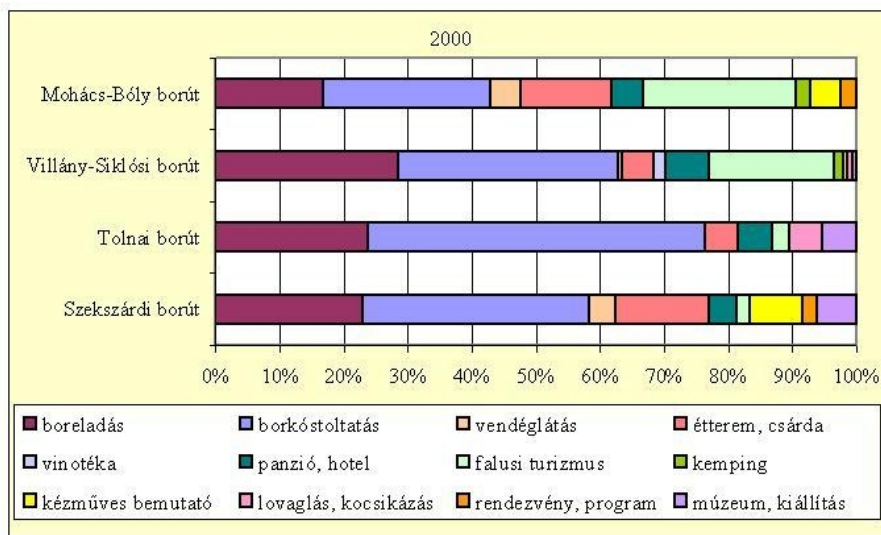
10. ábra. A borúti szolgáltatások kapacitása 2004 és 2006 között (szerk. MÁTÉ A.)
 (Forrás: Borúti menedzserek)

A borúti menedzserektől kapott adatok alapján a következő tendenciák állapíthatók meg a borrhéjio borúti kapacitásairól:

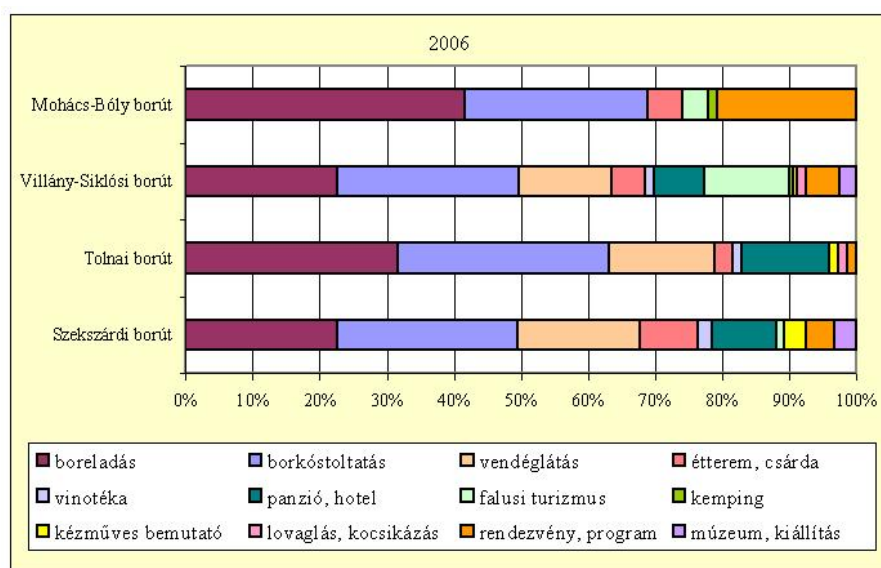
- A borutak közül a Szekszárdi rendelkezik a legjelentősebb étkezési kapacitással (65%), azonban ehhez képest a szállás kapacitása (22%), és borkóstolási lehetőségei (13%) szerénynek tekinthető.
- A Villány–Siklósi borút rendelkezik a legtöbb szálláshellyel (48%), valamint a legtöbb borkóstolási lehetőséggel (61%). A Szekszárdi borvidék után a második legtöbb étkezési lehetőséget biztosítja.
- A Mohács–Bóly Fehérborúton a kapacitások fejlesztése a jelek szerint stagnálást mutat. A Tolnai borút a felzárkózás jeleit mutatja, különösen a borkóstolási lehetőségek terén, hiszen kapacitásai most már meghaladják a Mohács–Bóly Fehérborút borkóstolási lehetőségeit (10. ábra).

A borúti szolgáltatások összetétele 2000 és 2006 között szintén változást mutat. A Tolnai, Szekszárdi, Villány–Siklósi borúton 2000-ben a boreladás és borkóstoltatás volt a legmeghatározóbb szolgáltatás, 2006-ra bár arányuk csökkent, de jelentőségük továbbra is megmaradt. A Mohács–Bóly Fehérborúton 2000 és 2006 között a boreladás és borkóstoltatás szerepe növekedett meg a leginkább, 2006-ban a szolgáltatások 70%-a ebbe a két kategóriába tartozott. 2000-ben az éttermi szolgáltatások jelentősége nagyobb volt, mint a vendégfogadó pincészetek vendéglátó kapacitása. 2006-ra a Szekszárdi, Tolnai, Villány–Siklósi borúton jelentősen megnövekedett a pincészetek vendéglátó kapacitása, így az éttermek jelentősége megmaradt, de részarányuk csökkent. A Mohács–Bóly Fehérborúton az adatok szerint úgy tűnik, hogy a pincészetek szolgáltatásaikat alig fejlesztették a vendéglátás irányába. Bár a vinotékák szerepe nem jelentős, és számuk 2000 és 2006 között alig változott, viszont most már a Villány–Siklósi borút mellett a Tolnai, és Szekszárdi borút is nyújt ilyen szolgáltatást (11., 12. ábra). A borúti szálláslehetőségek arányai is megváltoztak az elmúlt hat évben. 2000-ben a Mohács–Bóly és Villány–Siklósi borút szolgáltatásai között a panzió, falusi turizmus, kemping jelentős arányt képviselt (25–30%), viszont a Szekszárdi, Tolnai borúton a jelentőségük sokkal szerényebb volt (5–8%). 2006-ra a Mohács–Bóly borúton sajnos a szállásslátogatás komoly mértékben lecsökkent (5%-ra), a Villány–Siklósi borúton növekedett a panziók szerepe és csökkent a falusi vendéglátók aránya.

A Tolnai és Szekszárdi borúton viszont a kétszeresére növekedett a szálláslehetőségek aránya, elsősorban a panziók aránya növekedett meg, a falusi turizmus sajnos még jelentéktelenebbé vált. Sajátos jelenség, hogy a falusi turizmus és a borturizmus kapcsolata Baranyában sokkal erősebb, mint Tolna megyében, pedig az adottságok mindkét megyében kiválóak. Tolna megyében hiányzik a szolgáltatók közötti szorosabb együttműködés. A rendezvények, programok, fesztiválok jelentősé-

11. ábra. A borúti szolgáltatások megoszlása 2000-ben (szerk. MÁTÉ A.)
 (Forrás: SZABÓ G. 2003)

12. ábra. A borúti szolgáltatások megoszlása 2006-ban (szerk. MÁTÉ A.)
 (Forrás: Borúti menedzserek)

ge mind a négy borúton megnövekedett az elmúlt hat évben. A borutak kínálatában fontos szerepet játszanak a rendezvények, amelyek mennyisége növekedett a vizsgált időszakban, valamint egy-egy rendezvény esetében az érdeklődés regionális szintről országos szintre emelkedett. A rendezvények minősége azonban változó képet mutat. Az új rendezvények folyamatosan fejlődnek, a régebb óta működő rendezvények többségénél felismerték a színvonal javításának szükségességét, azonban a megújulásuk lassan halad. Az egyéb kiegészítő szolgáltatások (kézműves bemutató, lovaglás, múzeum, stb.) aránya 2006-ra lecsökkent, többen kiábrándultak a borutakból, mivel – részben a programcsomagok hiánya miatt – kevés borúti vendég jut el hozzájuk (11., 12. ábra).

5. ÖSSZEGRZÉS

A „Pannon borrégió” kialakítása számos gazdasági és turisztikai lehetőséget, előnyt kínál. A borászati termelés kiterjesztése igényli a nagyobb területi egységben való gondolkodást, a borrégió létrehozása a minőségi bortermelés növekedését is elősegítheti. A borturizmus, és a bormarketing szempontjából óriási lehetőség a „Pannon borrégió”, hiszen a nemzetközi piacon kevésbé ismert borvidékek hírnevét erősítheti, a térség turisztikai forgalmát növelheti. A belső kapcsolatteremtés már létrejött a Pannon Borrégió Egyesület révén. A borutak együttműködése a térségi együttműködés legerősebb eleme, vagyis a borutak közötti együttműködés sokkal erősebb, mint a borvidékek (hegyközségek) közötti. A Dél-Dunántúli borutak pályázati együttműködései erősítik a borrégiós törekvéseket. Azonban jelentős regionális különbségek vannak a négy borút tagságának összetétele, a szolgáltatások mennyisége és minősége között.

A borturisták fogadására a Villányi borút a legfelkészültebb, itt található a legtöbb minősített szolgáltató változatos kínálattal. Az elmúlt hat évben a Szekszárdi borút zárkózott fel a legjobban, különösen a gasztronómiát erősítette meg, viszont szálláskapacitás fejlesztésében igen jelentős a lemaradása. A Mohács–Bóly Fehérborút fejlődése megtorpant, szolgáltatáskínálata beszűkült. A Tolnai borút taglétszáma a legkisebb, pedig a borrégió legnagyobb borvidéke áll mögötte, az elmúlt időszakban fokozatosan fejlődött és bővült a kínálata, legkiemelkedőbb eredményt sajátos módon a szálláskapacitás fejlesztésében érte el. A Szekszárdi és a Tolnai borút eltérő kapacitás szerkezete jól kiegészítheti egymást, ha összefogásuk megvalósul. Jelentős potenciál van még a borvidékeken, amelyek hasznosíthatóak lennének borúti szolgáltatókként, és ezáltal a borturisztikai szolgáltatások minősége megbízhatóbbá, ellenőrizhetőbbé válhat.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- AUBERT A. 2005: *Turisztikai erőforrások kibaszználása a terület- és településfejlesztésben*. In: Pap N. (szerk.): *Terület- és településfejlesztés Tolna megyében*. Babits Kiadó, Szekszárd pp. 333–363.
- MÁTÉ A. 2000a: *A Szekszárdi borvidék fejlődése a II. világháború végétől napjainkig*. In: Godó N. – Tóth J. (szerk.): *Földrajzi tanulmányok a pécsi doktoriskolából II*. PTE TTK Földrajzi Intézet, Pécs, pp. 199–220.
- MÁTÉ A. 2000b: *A rendszerváltozás gazdasági hatásai a Szekszárdi borvidékre*. In: Füleky Gy. (szerk.): „A táj változásai a Kárpát-medencében a történelmi események hatására” III. Nemzetközi Tudományos Konferencia, Budapest–Gödöllő, pp. 238–242.
- MÁTÉ A. 2002: *Segédanyagok a Dél-Dunántúli Régió borvidékeinek gazdaságföldrajzi vizsgálatához*. Data Geographica, PTE TTK FI, Pécs, pp. 22–29.
- MÁTÉ A. 2006: *A borturizmus helyzete Tolna megyében*. In: Aubert A. (szerk.) *Fejlesztés és képzés a turizmusban. II. Országos Turisztikai Konferencia tudományos közleményei*. PTE TTK FI, Pécs, pp. 278–288.
- MÁTÉ, A. 2007a: *The situation of wine tourism in Tolna County*. In: Pap, N. (ed.): *Tolna – a rural area in Central-Europe. Regional and local development in Tolna County, Hungary*. Lomart Publisher, Pécs, pp. 123–132.
- MÁTÉ A. 2007b: *A borturizmus szerepe Tolna megye turizmusában*. In: Gubán P. – Melles Haggos T. – Papp L. (szerk.): *Turizmus a nemzetgazdaságban*. PTE IGYFK, Szekszárd, pp. 52–68.
- SARKADI E. – SZABÓ G. – URBÁN A. 2000: *Borturizmus szervezők kézikönyve*. AMC - Baranya Megyei Falusi Turizmus Szövetség, Pécs, 86 p.
- SZABÓ G. 2000: *A Villány–Siklósi Borút körzetének természeti adottságai, idegenforgalmi vonzástényezői*. In: Lovász Gy. – Szabó G. (szerk.): *Területfejlesztés – regionális kutatások*. Tiszteletkötet Tóth József professzor úr 60. születésnapjára, PTE TTK, Pécs, pp. 271–279.
- SZABÓ G. 2001: *Borturizmus és borutak*. In: Cey-Bert R. Gy. (szerk.): *Baltoni bor-gasztronómia*. Paginarum Kiadó, Budapest, pp. 123–140.

- SZABÓ G. 2002: *A borút, mint tematikus turisztikai termék Magyarországon*. In: Erdősi M. (szerk.): Borturizmus és a tájegységi hagyományos termékeke gazdaságfejlesztő hatása. Olasz Köztársaság Magyarországi Nagykövetség – Hegyközségek Nemzeti Tanácsa, Budapest, pp. 16–27.
- SZABÓ G. 2003: *A borturizmus, a borutak kialakításának tapasztalatai a Dél-dunántúli régió borvidékein*. In: Kovács D. (szerk.): A falusi turizmus hagyományai. Mezőgazda, Budapest pp. 133–142.